

## ВПЛИВ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ НА ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Ковальська Г.Л.

Київський національний університет будівництва і архітектури

Навчальні заклади різного рівня та профілю освіти в межах певного житлового утворення пропонується об'єднувати в територіальні освітні округи. В округах створюються окремі базові заклади, де зосереджені сучасні освітні ресурси. В статті розглянуто формування різних типів освітніх округів в умовах адміністративно-територіальної реформи України. З метою удосконалення методики формування територіальних освітніх округів запропоновано визначення параметрів освітніх округів. Встановлено, що створення таких округів на рівні об'єднаних територіальних громад ефективно не тільки у педагогічному, але і в архітектурно-містобудівному аспекті.

**Ключові слова:** адміністративно-територіальна реформа, освітні округи, мережа навчальних закладів, об'єднані територіальні громади.

**Постановка проблеми.** Створення повноцінних, добре оснащених загальноосвітніх шкіл – одна з найактуальніших соціальних та архітектурно-містобудівних проблем. Як свідчать дослідження педагогів та прогресивний вітчизняний і зарубіжний досвід, для створення за місцем проживання якісної навчально-методичної та матеріально-технічної бази доцільно в межах певного житлового утворення створити систему взаємопов'язаних навчально-виховних закладів, які надавали б у комплексі повноцінну освіту та були б територіально доступні для кожної дитини.

Навчальні заклади різного рівня та профілю освіти в межах певного житлового утворення пропонується об'єднувати в територіальні освітні округи, в яких створюються окремі базові заклади, де зосереджені сучасні освітні ресурси.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемі створення територіальних освітніх округів у сільській місцевості присвячено наукове дослідження у галузі педагогіки Осадчого І.Г. [5] Формуванню малокомплектних шкіл у територіальних освітніх округів присвячено наукове дослідження у галузі архітектури Тишкевич О.П. [6].

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Постановою Кабінета Міністрів України у 2010 р. було затверджено положення «Про освітній округ». На основі запропонованої у 2012 р. Кабінетом Міністрів України методики було розпочато створення освітніх округів на територіях різних областей України. В залежності від типів населених пунктів, щільності населення, адміністративно-територіальних взаємозв'язків в багатьох адміністративних районах сформовано від 1-2 до 8-10 територіальних освітніх округів. Кількість та склад навчальних закладів в цих об'єднаннях, радіуси обслуговування населення законодавчими документами не встановлені. Нормативна база щодо формування територіальних об'єднань навчальних закладів також в Україні відсутня. Неузгодженість меж територіальних освітніх округів з межами адміністративних районів, невідпрацьований механізм координації діяльності суб'єктів освітнього округу, відсутність чітких вимог щодо кількісних показників новостворених територіальних об'єднань навчальних закладів ускладнюють процес формування освітніх округів.

**Формулювання цілей статті.** З метою удосконалення методики формування територіальних освітніх округів в умовах адміністративно-територіальної реформи України необхідно розглянути різні типи освітніх округів та запропонувати їх відповідні параметри.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Територіальний освітній округ – це один із реальних, обґрунтованих теоретично та перевірених педагогічною практикою напрямків забезпечення якісної та доступної загальної освіти, який дозволяє ефективно використовувати наявні державні кошти, а також залучати додаткові надходження для забезпечення освітнього процесу.

Схвалена у 2014 р. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1] спрямована на формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян. Концепція впливає і на підходи до формування територіальних об'єднань навчальних закладів, встановлення їх меж, складу, кількісних показників. Відповідно до концепції адміністративно-територіальний устрій країни складається з трьох рівнів:

- базового (адміністративно-територіальні одиниці – територіальні громади/об'єднані/);
- районного (адміністративно-територіальні одиниці – райони);
- регіонального (адміністративно-територіальні одиниці – області, м. Київ і Севастополь, Автономна Республіка Крим).

На час розробки Концепції в Україні утворено близько 12 тис. територіальних громад (сіл, селищ, міст), у більш як 6 тис. громад чисельність жителів становить менш як 3 тис. осіб, з них у 4809 громадах – менш як 1 тис. осіб, а у 1129 громадах – менш як 500 осіб, у більшості з них не утворено виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні підприємства тощо. Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження [1]. Для вирішення даної проблеми Концепцією пропонується створення об'єднаних територіальних громад.

Територіальна громада за новою Концепцією – це спільнота мешканців, жителів населе-

них пунктів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста, районів у містах, що наділені правом самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Межі об'єднаної територіальної громади визначаються по зовнішній межі територіальних громад, що об'єдналися. Межі областей залишаються незмінними, а зміни територіального розмежування відбудуться в середині областей.

Громада утворюється шляхом об'єднання поселень навколо центру економічної активності (місто, селище), де розташовані основні місця працевлаштування мешканців навколишніх поселень та наявні кращі, ніж у найближчих поселеннях, елементи бюджетної та інженерної інфраструктури та транспортної доступності. Максимальна віддаленість поселень від центру громади визначається базовими вимогами надання соціальних послуг на цьому рівні, серед яких одним із основних є термін доставки учнів до загальноосвітньої школи шкільним автобусом (15-20 хв.).

Фахівцями пропонується моделювання об'єднаних територіальних громад за наступними умовами:

- відстань від адміністративного центру громади до найвіддаленішого населеного пункту не більше 20 км шляхами сполучень;
- середня чисельність об'єднаної громади 9 тис. осіб;
- середня кількість населених пунктів 16;
- середня площа громади 400 км.кв.

До компетенції громади входять питання дошкільної, шкільної, позашкільної освіти. На рівні району розглядаються школи-інтернати загальної профілю та спеціалізовані. Професійна технічна освіта, вища освіта першого і другого рівня акредитації входять до компетенції області. Вищою освітою третього і четвертого рівня акредитації (інститути й університети) розглядаються на рівні держави.

На основі затвердженої Концепції необхідно передбачити подальше формування територіальних освітніх округів, як основи для здійснення безперервної рівно доступної дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти, допрофесійного навчання незалежно від місця проживання, що відповідає затвердженим в останні роки законодавчим документам [2, 3, 4].

Залежно від величини території, що обслуговується, фахівцями рекомендується виділяти такі типи навчальних утворень: шкільний освітній округ, міжшкільний освітній округ, районний освітній округ, регіональний та міжрегіональний освітній округ [5].

Шкільний освітній округ є освітнім утворенням найнижчого рівня. Він формується з загальноосвітнього закладу I-III ступеню, закладів I-II і I ступенів. Шкільний освітній округ формується в межах транспортної доступності від загальноосвітнього закладу I-III ступеню, який в даному утворенні є опорним закладом.

Міжшкільний освітній округ є освітнім утворенням більш високого рівня. Він формується з опорного загальноосвітнього закладу I-III ступеню, закладів I, I-II, I-III ступенів. Міжшкільний освітній округ формується в межах транспортної

доступності від опорного загальноосвітнього закладу I-III ступеню.

Шкільний та міжшкільний освітні округи є основою для отримання якісної повної загальної середньої освіти. Територія обслуговування міжшкільним та шкільним освітнім округом визначається радіусом транспортної доступності опорного загальноосвітнього закладу. Як правило, опорний навчальний заклад, як і профільні навчальні заклади, розміщується в адміністративному центрі громади. Виходячи з основних умов об'єднання громад, запропонованих розглянутою Концепцією, можна запропонувати радіус транспортної доступності до опорного навчального закладу не більше 15 км. Таким чином рекомендується визначати границі шкільних та міжшкільних освітніх округів в межах об'єднаної територіальної громади. На рисунку показаний приклад розмежування територіальних освітніх округів, що співпадають з межами об'єднаних територіальних громад Чернівецької області після адміністративно-територіальної реформи.

Спираючись на моделювання об'єднаних територіальних громад можна запропонувати наступні параметри шкільних та міжшкільних освітніх округів для сільської місцевості:

- середня площа території освітнього округу – 400 км.кв.;
- середня чисельність учнів початкових шкіл I ступеня (1-4 класи) – 324 учня (36 учнів на 1000 жителів);
- середня чисельність учнів шкіл II ступеня (5-9 класи) – 405 учнів (45 учнів на 1000 жителів);
- середня чисельність учнів шкіл III ступеня (10-11 класи) – 126 учнів (14 учнів на 1000 жителів);
- середня чисельність учнів, що отримують освіту (після 9 класу) у професійно-технічних навчальних закладах – 45 учнів;

Такі параметри можливі, якщо прийняти наступні розрахункові показники:

- на території навчального округу живе 9000 мешканців;
- на 1000 жителів – 100 дітей шкільного віку.

В залежності від місцевих умов можливе формування одно-, дво-, триступневих функціональних моделей освітніх округів. Одноступеневі округи складаються з загальноосвітніх закладів I-III ступенів, двоступеневі – з загальноосвітніх закладів I-III і I-II ступенів, триступеневі – з загальноосвітніх закладів I-III, I-II і I ступенів.

Районний освітній округ – територіальна освітня система, до складу якої входять усі навчальні заклади та освітні установи адміністративного району. Районний освітній округ може мати декілька опорних навчальних закладів з більш розвиненою матеріально-технічною базою, що розраховується на кількість учнів, які мешкають в радіусі транспортної доступності від опорних шкіл. Районний освітній округ може включати шкільні та міжшкільні освітні округи. Якщо в межах територій шкільних та міжшкільних освітніх округів здійснюється щоденне обслуговування учнів, то в районному освітньому окрузі передбачається періодичне обслуговування учнів, а також навчання у школах-інтернатах.

Регіональний освітній округ може включати також професійно-технічну освіту і формується

в межах області. Міжрегіональний освітній округ створюється для професійно-технічної та вищої освіти, розвитку фундаментальної та прикладної науки в країні.

На структуру й роботу шкільної мережі впливають демографічні умови і такі параметри розселення, як розмір населеного пункту, відстань між поселеннями, стан і рівень розвитку автошляхів [6].

При вирішенні питань формування перспективної структури шкільної мережі необхідно враховувати:

- перспективні зміни в системі розселення, кількості і розмірів населених пунктів,
- перспективні зміни дорожніх умов,
- систему культурно – побутового обслуговування населення регіону, що визначає місця кон-

центрації закладів і підприємств громадського призначення, їх ієрархію, соціально – культурні і виробничі зв'язки.

**Висновки.** Територіальні освітні округи забезпечують організаційні та навчально-методичні передумови для підвищення якості дошкільної та загальної освіти. Створення таких округів на рівні об'єднаних територіальних громад ефективно і в архітектурно-містобудівному аспекті, так як відкриває реальні можливості удосконалення функціональних та архітектурно-планувальних якостей навчальної бази при раціональному та економічному її використанні, оптимізації територіальних ресурсів, підвищенні архітектурної виразності забудови за рахунок комплексних взаємопов'язаних проектних рішень.

### Список літератури:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».
2. Постанова КМУ від 27 серпня 2010 р. № 777 «Про затвердження Положення про освітній округ».
3. Наказ МОНУ від 21 жовтня 2013 р. № 1456 «Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі».
4. Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року».
5. Осадчий І. Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком: Монографія / І. Г. Осадчий. – К.: Шкільний світ, 2005 р. – 260 с.
6. Тишкевич О. П. Архітектурно-планувальна організація сільських малокомплектних шкіл: дис. ... канд. арх.: 18.00.02 / Тишкевич О. П.; КНУБА. – К., 2010. – 192 с.

**Ковальская Г.Л.**

Киевский национальный университет строительства и архитектуры

## ВЛИЯНИЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ РЕФОРМЫ НА ФОРМИРОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОКРУГОВ НА ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ

### Аннотация

Учебные заведения разного уровня и профиля образования в пределах определенного жилого образования предлагается объединять в территориальные образовательные округа. В округах создаются отдельные базовые учреждения, где сосредоточены современные образовательные ресурсы. В статье рассмотрено формирование различных типов образовательных округов в условиях административно-территориальной реформы Украины. С целью совершенствования методики формирования территориальных образовательных округов предложено определение параметров образовательных округов. Установлено, что создание таких округов на уровне объединенных территориальных общин эффективное не только в педагогическом, но и в архитектурно-градостроительном аспекте.

**Ключевые слова:** административно-территориальная реформа, образовательные округа, сеть учебных заведений, объединенные территориальные общины.

**Kovalska G.L.**

Kiev National University of Construction and Architecture

## THE IMPACT OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM ON FORMATION EDUCATIONAL DISTRICT IN UKRAINE

### Summary

Educational institutions of different levels and fields of study in a particular housing formation proposed to combine the territorial educational districts. In some districts created the basic institutions, where the modern educational resources. In the article the formation of different types of educational districts in the administrative-territorial reform in Ukraine. To improve the method of forming regional education districts asked to determine the parameters of educational districts. It is established that the creation of such districts at the level of communities united not only effective in the pedagogical, but also in the built aspect.

**Keywords:** administrative-territorial reform, educational districts, a network of educational institutions, municipalities combined.